

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ב.

עין משפט
ג'ר מצוה

אור לארבעה עשר גרסי': (א) לאור הנר. בגמרא (דף ט:): מפרש טעמא: בודקין. שלא יעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא: **וזמא אמרו.** לקמן במתניתין: **שפי שורות.** של חציות הסדורות במרתף של יין לרין לזדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. פ"ה שלא לעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא וקשה לר"י כיון לרין ציטול כדאמר בגמ' (דף ט:): הבודק לרין שיצטל ומדאורייתא ציטול בעלמא קגי' אלא הזריכו חכמים צדיקה כלל ונראה לר"י דאע"ג דסגי ציטול

אור

בעלמא החמירו חכמים לצדוק חמץ ולצערו * שלא יצא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י:): דצעי רצא ככר צשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפול וחסוי למיכליה¹ והטעם שהחמירו כלן טפי מנשאר חיסור הגנה שלא הזריכו לצערם משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק צפסח ולא צדילי מיניה כדאמר לקמן (דף יא:), ולא דמי לצער צחצח וערלה וכלאי הכרס שאיסורם נוהג איסור עולם * וזויר נמי איסוריה שרי לאחריני² ל'י נמי שאני חמץ שהחמירה זו תורה לעבור צבל יראה וצבל ימלא³ החמירו חכמים לצדוק ולצערו אפילו היכא ציטולו משום דלמא חמי למיכליה ונראה לרשב"א דאפילו לפי טעם האחרון ז"ל דהחמירו חכמים צבל חמץ אפי' צחצח נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא צל יראה לפר"ת צריש אלו עוברין (דף מג:). דהא אמר שיאור ישרף וידינו חמץ נוקשה דמוכח התם ואיכא למ"ד נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת משמע דלספור להשחיתו דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ישהה אותו עד אחר הפסח ויהא מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא צחצח גמור דאיכא ג' קראי לתוך זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן דף נח:). אצל צנוקשה דליכא אלא חד קרא⁴ אפי' ר' יהודה מודה:

קא סלקא דעתך מ"ד נגהי וכו'. לא נקט קס"ד אלא משום מאן דאמר נגהי ללא קאי הכי ואגב אורחיה נקט נמי לילי ממש⁵ ומש"ה אין לשבש הספרים: **ובדרב יהודה.** לא קאי אמאי דמשני כדאמר צפסח נהר אלא מילמא צפאי נפשה היא ומפרש מה השמיענו הפסוק לר"ע: **יבנם בכי טוב.** אור"י דצפרק דטעם הו' משום מוזקין דמפיק ליה התם מלא תלאו איש מפסח ציתו וקרא משום מוזקין קא מוהיר דמפיקין מיניה התם כיון שניתן רשות למשחית וכו' ולפי זה אפילו מעירו

אדם לרין ליהר שיא צבי טוב⁶ והא דנקט כניסה תחלה⁷ היינו משום דאורחא דגמרא למינקט הכי כמו מטפס ועולה ומטפס יורד צפרק עושין פסין (דף נח:).⁸ דנקט עליה תחלה וצפס צמיה מדליקין (דף נ:); צין השמשות כהרף עין זה נכנס זה יוצא וקשה הא דריש רב יהודה הא דרשה גופה מקרא אחרינא דלא תלאו צפרק הכונס (דף ס. וסס:); ואומר רשב"א דלריכי מרי קראי הבקר אור ליער אחרת ואפי' היכא דליכא למישח למזיקין כגון אחי יוסף דהו' י"א והטעם מפני הפחמים⁹ וקרא דלא תלאו איצטרך לעירו¹⁰ ומפני המזיקין¹¹: **ובאור צב בעולם הזה.** פ"י ר"ת דהיינו עד מתי היום¹² כדמוכח צב¹³ תמיד נשחט (דף נח:). דעד ר' שעות קראת עבד¹⁴ כפי' זה יהיה תחלת וריחת השמש דהיינו הן החמה לרזיקים עבד¹⁵ צב: והא קיימא לן עד צאת הכוכבים יממא הוא. אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד זאת הכוכבים יממא ואומר והיה לנו הלילה משמר (דף כ:); דמעלות השחר יום הוא דכתיב ואנחנו עושים צמלאכה מעלות השחר עד זאת הכוכבים יממא ויהיה לנו מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד זאת הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק צמיה מדליקין (דף נ:; וזה). דקאמר ר' יהודה משתקע החמה כל זמן שפני מוצר מארעין ואיכא למחן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני זאת הכוכבים דאין אנו צקיאין צלאת הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין ציונה אלא ציוניהם¹⁶: **(בדתנן)** הנודר מן האור. מיהו היכא דלשון צני אדם אינו כלשון המקרא אוליין אחר לשון צני אדם כדאמרין צערכין (דף יט:); גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיצורת כולה צנדרים הלך אחר לשון צני אדם דהיינו עד האציל¹⁷ ס: *

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה¹⁸ ובמה אמרו ב' שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב' שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: **גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי * ורב יהודה אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי נגהי ממש דמאן דאמר לילי ממש מיתבי** **הבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקר אור כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה בעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב מיתבי¹⁹ ובאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא הוא מי כתיב אור בקר ובאור בקר כתיב והכי קאמר ובאור בקר בעולם הזה כעין זריחת שמש לצדיקים בעולם הבא מיתבי²⁰ ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא הוא הכי קאמר²¹ למאיר ובא קראו יום אלא מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא לילה והא קיימא לן דעד צאת הכוכבים יממא הוא אלא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא וקרייה רחמנא לחשובא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי²² הללוהו כל כוכבי אור אלמא אור אורתא הוא הכי קאמר הללוהו כל כוכבים המאירים אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאינן מאירין לא בעו שבוחי והא כתיב²³ הללוהו כל צבאו אלא הא קמ"ל דאור דכוכבים נמי אור הוא למאי נפקא מינה לנודר מן האור²⁴ (דתנן)²⁵ הנודר מן האור אסור באורן של כוכבים מיתבי²⁶ לאור יקום רוצח יקבל עני ואביון ובלילה יהי כגבג**

הגהות מהר"י לנדה [א] נראה דמנן הנודר מן האור. לן זה לא משנה ולא צרימא (עני' צ"ל):

מוסף רש"י לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב. צדוק חמץ וזמא אמרו נגהי וכו' ולא ימחן עד שמשך, ולבקר לא ימחן עד ללאת עד שיאיר. כי טוב לשנה מעלה, האור כי טוב, כלומר טוב הוא ללאת בו ולכנס בו מפני המזיקין והלסטיין (ביק"ט א) נמי שלא יפול צבורות ונקטעו שבעיר, ושלא יעלילו עליו בעלות מרגל אהה או גנג (תענית י:).

א א מיי פ"צ מהלכות
מחן ומלא הלכה ג
סגנון עשין לט טור ושיע
ח"ט ק"י מלא ספק א: *

מוסף תוספות

א. ואפי' נאמר דמתני' מדרבנן מ"ד אנו צריכין ליתן טעם. מוס' שאלך. ב. אלמא אי לאו דלא אסוריה רבין הוה גורדין דלמא אורי למיכל מיניה. מוס' ר"פ. ג. [ו] משום אדם אחד לא עשו תקנה. שס: וכיון דלביני ביתו המתירין מותר לשהות חיינ לעצמן אם אתה אסוריו לזה נמצאת מצריכין לעמוד בבית מיוחד לצבוא. מוס' מ"ה. ח. היכא דלא ביטל. מוס' שאלך. ה. [ו] ומזיקין ליה לתוך זמנו. מוס' שאלך. ו. י"א. אע"ג דמ"ד לילי לילי ממש אסוקא נמי קאי נקט קס"ד משום דקס"ד דמאן דאמר נגהי נגהי ממש קאמר, כי היכי דמאן דאמר לילי לילי ממש. מי הרין. ז. דמשום מוזקין מה לי עירו מה לי עיר אחרת, ועוד ההוא דמצרים, בעירם היה. מוס' הל"ש. ח. הר"ל למימר יצא בכי טוב ויכנס בכי טוב דהא לעולם יוצאין מעיר קודם שנכנסין. מוס' י"ב. ולכאורה הר"ל למימר יורד תחלה. מוס' הל"ש. י. שאינו רגיל בה. מי הרין. יא. שהוא רגיל בה. והרי לחודיה. שס. יב. אבל לא מפני הפחמים, שכבר הוא רגיל בהם. שס. יג. שהוה כל המאור שיכול להאיר. מוס' ר"פ. יד. דכתיב את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים אלמא עד בין הערבים דהיינו משם שערות ולמעלה נקרא בקר. מהר"ס מלאה. טו. והשטח פליגי דלר"י מספקא ליה בכל הכוכבים הנראים משקיעת החמה עד שהכסוף העליון אם הם בינונים אם לאו. מוס' שנת לה. טז. אבל היכא דלא בקיאין בלשון בני"א אוליין בחר לשון תורה. מוס' הל"ש. ע. וציינן מהר"ס מלאה.

רבינו חננאל

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כו'. מאי אור רב הונא אמר נגהי וכו' ויהיה אור לילי. אף על גב דאיכא דאמרין דהכל אור אורתא דאמר אמרין קס"ד דמאן דאמר נגהי קסבר האי אור צפרא הוא ומאן דאמר לילי קסבר הוא ומתבין עליה והכתיב הבקר אור ואין תאמר האור לילי הוא. ופריקין מי כתיב אור בקר דשפת מניה שהאור בקר הוא. הבקר אור כתיב. ופי' הבקר האיר ולא כי האור הוא הבקר. מיתבי ובאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא הוא. ושנין וכאור בקר כתיב, כלומר כאור בקר קודם וירחת שמש לצדיקים לעתיד לבוא הוא כעין וירחת שמש בעולם הזה, נמצא וירחת שמש בעולם הזה כעין אור בקר קודם וירחת שמש לצדיקים לעתיד לבוא. ויקרא אלהים לאור יום. כגון הקטר חלבים ואברין.

ושנין למאיר ובא קראו יום. כלומר משיאר היום ולהלן קראו יום. [אמצעות דיממא. למצות שנוהגין ביום, כגון ציצית ומילה וכיוצא בהן. חשוכא ופקדיה אמצעות דנהי (שליחה) [בלילה] הללוהו כל כוכבי אור. פירושו בא הכותב להודיע דאפילו זוהר הכוכבים נקרא אור, נפקא מינה לנודר, דאמר מרי הנודר מן האורה אסור אפילו באורן של כוכבים.